

خلاصه مدیریتی

کرونا و فرصت ایجاد فرهنگ عمومی مواجهه با بحران

■ مریم اردبیلی (پزشک و دکترای آینده پژوهی، عضو مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز)
■ احمد کوهی (دکترای آینده‌پژوهی دانشگاه تهران)

مقایسه عملکردها در دوران بحران نشان داده که در بین چند صد کمپانی مورد مطالعه، فرهنگ مثبتی که تسهیلگر سازگاری با جهان در حال تغییر و القای ارزش در افراد بود، در درازمدت، حتی در دوره رکود اقتصادی، عملکرد بسیار موفق‌تری داشته است. ایجاد فرهنگ مثبت در جامعه به تک‌تک اعضا برمی‌گردد. در چنین شرایطی در صورت نیاز به تغییر، این فرهنگ مثبت، همه مشارکت‌کنندگان را به پاسخگویی نسبت به آن تغییر وامی‌دارد.

در مجموع تاکنون و در کوتاه‌مدت سطح قابل قبولی در برخی جنبه‌های مدیریت بحران در کشور به دست آمده است؛ اما کاستی‌ها و ضعف‌های مدیریت بحران کرونا در ایران و جهان با چرخش رویکردی می‌تواند نقطه آغازین شروع چرخه تحول و ایجاد فرهنگ بحران به شمار آید که در این شکل، تقویت‌کننده ابعاد دیگر فرهنگی - اجتماعی مثل سرمایه اجتماعی و انسجام اجتماعی است و اصلی‌ترین فرصت‌کروناایی به شمار می‌رود. در غیر این صورت به مرور و در مواجهه طولانی‌مدت و رویدادهای آتی مشکلات به مرور بزرگ‌تر نمایان می‌شوند و بسیاری از تدابیر به علت خلأ آمادگی فرهنگی رنگ می‌بازند و در یک سیکل کاهنده به بخش‌های دیگر نیز آسیب

اقتصادی عملکرد بهتری داشته‌اند. در تجربه چند ماهه مواجهه با رویداد کرونا در ایران، شاهد بودیم که به جهت ناگهانی و غیرمنتظره بودن و ضرورت و اهمیت درمان موارد ابتلا، محوریت مدیریت کرونا به عهده سیستم سلامت قرار گرفت. اگرچه برای پوشش جنبه‌های فرهنگی - اجتماعی تلاش‌هایی انجام شد، اما همچنان غلبه با جنبه بهداشتی و درمانی بود. اهمیت جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی در مدیریت بحران بر کسی پوشیده نیست؛ ولی به‌خصوص در بحران‌های طولانی‌مدت و عمومی‌شده، پیشران اصلی مدیریت بحران همین بُعد خواهد بود. رمز موفقیت پایدار در مواجهه با کرونا در درازمدت، ارتقا و حفظ «تاب‌آوری اجتماعی» است که باید محور سیاست‌گذاری بحران کرونا، در موج‌های بعدی و کرناها و بحران‌های آتی قرار گیرد. البته این امر مستلزم نگاه بلندمدت و نه موقتی به کرونا به‌عنوان یک بیماری کوتاه‌مدت و گذراست. به معنای دیگر شکل‌گیری نوعی فرهنگ تاب‌آوری لازمه مواجهه مؤثر با بحران کرونا و سایر بحران‌های پیش رو است.

اساساً فرهنگ مثبت پیشران کلیدی مواجهه مطلوب با چالش‌ها است. مطالعات جهانی برای

در طول تاریخ لحظاتی پیش می‌آید که نقطه عطف فرهنگی به شمار می‌رود و آن زمانی است که به دلیلی از اولویت‌های روزمره فاصله می‌گیریم و می‌اندیشیم چگونه ممکن است ظرفیت‌های بقا و تعالی ما در محدودیت‌های کنونی ارتقا یابد. امروزه ما در اقیانوسی از تغییرات محیطی پیچیده زندگی می‌کنیم که از خلال کلان‌روندها ایجاد شده است. در شرایطی که تغییر به‌عنوان عنصر قطعی فهم می‌شود، جوامع ناگزیرند که نسبت به تغییرات مداوم و پشت سر هم تاب‌آور شوند. رویکردهای جدید حکمرانی برای مدیریت بحران‌ها، شکل‌گیری فرهنگ مشارکت و ارزش‌های غنی و قوی فرهنگی را مبنا قرار داده‌اند و در حقیقت این فرهنگ است که بیشتر و مهم‌تر از راهبرد، اقدامات یا مدل‌های عملی تأثیر خود را به‌ویژه در درازمدت نشان می‌دهد. در شرایط بحرانی برخی کشورها در عبور از بحران ناتوان‌اند و برخی از آن فرصت می‌سازند.

آنچه نتایج واقعی توفیق جوامع در بحران‌های متعدد یا طولانی‌مدت و جدی تعیین می‌کند، بیش و پیش از همه فرهنگ آن جوامع است. هم‌اکنون در ماجرای کرونا، کشورهایی که فرهنگ مواجهه با بحران قوی‌تری داشته‌اند، به لحاظ درمانی و